

Нью Йорк – місто контрастів

(З «Нотаток
фулбрайтера»)

Американці не дарма кажуть „Вашингтон – столиця держави, а Нью-Йорк – столиця світу“. Так воно і є насправді – сонний і непоквалітивний Вашингтон виглядає містом, у якого уже немає жодних прагнень і проблем (хоча чорношкірих бездомних на автовокзалі неподалік залізничного вокзалу Юніон Стейшен там, здається, більше, ніж на інших автостанціях Америки), тоді як Нью-Йорк справляє враження міста з невтоленою і невтолимою енергією, міста, яке постійно кудись поривається, прагне, мчить, прориваючись крізь перешкоди. Ця енергія дуже легко і швидко поширюється, вона інфікує собою кожного, хто ступає на брук Мангетена. Приїздиш ти автобусом, або потягом, виходиш на котрись із нумерованих вулиць – і підсвідомо підлаштовуєшся під нечутний, проте виразно відчутний маршовий ритм, у якому крокують всі ці підкорювачі світу, всі ці майбутні зірки та мільйонери, всі ці генії й уніками, аж до останнього бомжа-гоумлеса, котрий штовхає перед собою возика зі своїм лахміттям, і можливо, там, під лахміттям, надійно заховані від злого ока, лежать у поліетиленовому пакеті пачки стодоларових банкнотів, або загорнуті в брудні джинси банківські золоті зливки трапецієвидної форми з круглими відбитками печаті Скарбниці Сполучених Штатів.

Оскільки бездомні з'явилися у моєму тексті двічі протягом попереднього абзаці, мушу зробити невелике пояснен-

ня. По-перше, Сполучені Штати все ж таки знаходяться у дещо південніших широтах, що полегшує існування (передусім – ночування) під відкритим небом усім бажаним. (Хоча не виключаю, що бездомні є й на Алясці – я там, щоправда, не був. Але уявити п'яньного чоловічка з возиком із супермаркету, уявити, як його на крижині відносить разом з возиком у бік російської – колісь нашої спільної радянської! – Камчатки, на таке я ще поки-що здатен.) По-друге, наявність таких людей, яке не парадоксально, є невід'ємною складовою демократії, свободи. Свого часу президент Рональд Рейган сказав приблизно таке (не ручуся за дослівність цитати, лише за зміст) – „У світі є люди, які не спроможні жити у будинках“. Президента жорстоко критикували за ці слова, проте якась правда у них все ж таки є. „Циганська кров“, здається так в Україні називають схильність до мандрів, непосидючість, нездатність жити на одному місці. Лишається лише припустити, що люди з часткою такої крові трапляються у всіх рас і народів – а вже американський спосіб життя з його приматом свободи якраз і дає цим людям реалізувати таку (можливо не найкращу) сторону їхньої натури. В кожному разі, їх справді немало, вони доволі мальовничі – серед них переважають темношкірі, хоча трапляються й білі, і люди латиноамериканського типу. Не пригадую, чи бачив я бездомних китайців, і звісно ж неможливо

New York: City of Contrasts

(From Notes
of a Fulbrighter)

by Oleksandr Irvanets

It's not for nothing that they say "Washington is the capital of the country, but New York is the capital of the world." That's the way it is in truth – sleepy and laid-back Washington looks like a city that doesn't have any aspirations or problems (although there seem to be more homeless black people at the bus station not far from Union Station than at any other bus station in America). New York on the other hand gives the impression of a city with unslaked and insatiable energy, a city that constantly rushes, seeks, races, breaking through obstacles. This energy very easily and quickly expands, it infects everyone who steps onto the pavement of Manhattan. Whether you come by bus or train, you step onto one of the numbered streets – and you unconsciously settle yourself into an inaudible, though expressively perceptible marching rhythm, in which all those who conquer the world step, all those future stars and millionaires, all those geniuses and unique people all the way to the very last homeless bum, who pushes a shopping cart in front of himself with his rags; and there might be, beneath his rags, safely hidden from malevolent eyes, packs of hundred dollar banknotes lying in a plastic bag, or gold bank ingots with circular imprints marked Treasury of the United States wrapped in a pair of dirty blue jeans.

Since homeless people have appeared two times in my text over the course of the previous paragraph, I must give a small explanation. First, the United States is

located in a somewhat more southern latitude that makes existence easier (first of all – to sleep) under the open sky for anyone who so desires. (Though I don't exclude the fact that there are homeless in Alaska – though it's true I haven't been there. But to imagine a drunken guy with a cart from a supermarket, to imagine them taking him on a block of ice together with a cart, in the direction of Russian – once our joint Soviet! – Kamchatka, I'm still not capable of that.) Secondly, the presence of such people, as paradoxical as it seems, is an inalienable component of democracy, of freedom. In his time Ronald Reagan said approximately the following (I can't guarantee the literality of the quote, just the content): "In the world there are people who aren't able to live in buildings." The president was terribly criticized for those words even though there was a certain truth to them. "Gypsy blood," it seems for what in Ukraine is called an affinity for wandering, an inability to sit still, the inability to live in one place. There remains for us the assumption that people who share such blood appear among all races and peoples – and the American way of life with its primacy of freedom, in fact, gives those people the opportunity to realize this (perhaps not the best) side of their nature. In every case, there are really a lot of them, they are sufficiently picturesque – among them there are mostly dark-skinned people, though you come across whites too, and Latinos. I don't remember whether I saw any homeless Chinese (if it is possible, for everything is possible in America!), and I certainly never met

(чи такі можливо, бо в Америці можливо все!) зустріти бездомного єврея. Українців-гоумлесів теж спіткати не доведеться, проте не будемо зарікатися.

Як і в Україні, вони воліють перебувати в тепліших краях – у парку в Маямі сидів здоровенний, чорний, як чобіт, гевал зі злиплими ямайськими дредами, він мав на собі лише якісь легенькі брудно-білі штани, і від нього метрів на сто штиняло міцнущим драпом. Навіть пелікани, які пролітали над ним зграями, відвертали дзьоби, починали частіше змахувати крилами й закладали крутий віраж – мабуть, і їм у головах паморочилося.

Взагалі, американське суспільство справді настільки різноманітне, що дивуватися не перестаєш навіть коли тобі вже здається, що ти до цього вже звик. Напровесні 2006-го ми з Оксаною дісталися до Бостона – приїхали туди на запрошення Гарвардського інституту українознавчих студій. Біля вокзалу взяла таксі – бо їхати було далеченько, аж по другий бік затоки, і дороги ми не знали. Водій вислухав нас, зазирнув у мапу, а потім, щоб уточнити маршрут, все таки вирішив зв'язатися з диспетчерською. Ага, водій був чорношкірим – я забув це вказати. І ось, цей хлопець ввімкнув мікрофона й почав спілкуватися з диспетчером – але не англійською, а на суахілі. І звіди, з диспетчерської йому теж відповідали тією ж мовою. Я особисто сприйняв це, як іще один доказ дійс-

ної мультикультуральності американського суспільства.

Втім, ми відволіклися. Бо розмова йде про Нью-Йорк, цю столицю світу, це місто над містами, цей Вавилон над Гудзоном, чи над Іст-рівер, чи над морем – це вже залежить, з якого боку на нього дивитися.

Я постійно дивився на нього з півдня. Бо від Філадельфії до Нью-Йорка було десь близько двох годин шляху – якщо автобусом. Потягом їхалося трохи довше, з пересадкою в містечку Трентон – бо хотілось заощадити. (Й тут таки, задля цілковитої правдивості мушу зізнатися, що одного разу ми з Оксаною таки з'їздили в Нью-Йорк „Акіла-Експресом“, квитки на який коштували щось понад 90 доларів. Зате подорож тривала тільки близько 40 хвилин, без зупинок, серед чистенької, напарфумленої, чемної й заможної публіки.

Потяги з Філадельфії прибувають на вокзал Пенсильванія-Стейшен, тому на інший нью-йоркський вокзал, Гранд Централ ми ходили дивитися окремо – й воно того варте. Величезна й велична споруда, в якій окрім кас та виходів на перони вмістилося ще й безліч крамничок, кафе, ресторанчиків, цілий базарний ряд з рибою, шинкою, сиром, квітами, винами, сигарами – все це звісно ж вражає. Також не можна не згадати ту пречудову панораму Мангетена, яка відкривається, коли потяг, проминувши місто, бере

курс на північ, у бік Бостона: хмарочоси нагромаджуються один на один, у вечірню пору вони ще й світяться вікнами, рекламами, прожекторами, і червоними запобіжними вогнями на щоглах – останні, здається, існують для того, щоб їх бачили пілоти літаків, котрі можуть випадково тут пролітати.

Насправді ж літаки пролітають неподалік, за Джерсі Сіті – там, у місті Нью-арку знаходиться один з великих міжнародних аеропортів. Повітряний коридор пролягає просто над автотрасою, і коли всі ті сотні тонн металу раптом гуркочуть над головою, метрів за п'ятдесят від тебе, робиться моторошно. Можна в ілюмінаторах роздивитися обличчя пасажирів. На одному з вигинів шосе злітно-посадочна смуга опиняється зовсім поряд, паралельно автостраді, і літаки гепаються своїми важкими шасі на бетонку за дротяною огорожею, метрів так за сорок-п'ятдесят ліворуч. Здається, вони теж їдуть у бік Джерсі Сіті, в бік Нью-Йорка. Вони, щоправда, ризикують зі своїми широкими крилами не вписатися в тунель – бо на Мангетен з боку Джерсі треба віздити Голланд-тунелем, ми всі його бачили у фільмі „Люди в чорному“, там Томмі Лі Джонс вмикає турбо-двигун у своєму супер-авті, і виїздить на бічну стіну, а потім і на стелю, аби швидше дістатися до виїзду. Насправді у тунелях – а крім Голанда є ще один тунель, який носить ім'я президента Лінкольна, рух справді повільний, тягучка, яка ще й підкріплюється напи-

a homeless Jewish man. I also didn't come across any Ukrainian homeless either, though we won't swear on that.

Just as in Ukraine, they prefer to live in warmer lands – in a park in Miami there was a big very dark-skinned dude, with sticky Jamaican dreadlocks, he was wearing just light soiled pants, and for a hundred meters away he stank to high heaven. Even pelicans that flew above him in a flock turned away their beaks and began to flap their wings faster and made a steep banking turn – maybe they were getting woozy from the odor.

In general, American society is really so variegated that you'll never stop being amazed even when it seems you've already gotten used to it. In the early spring my wife Oksana and I got to Boston – we arrived there at the invitation of the Harvard Ukrainian Research Institute. Next to the train station we took a taxi – because it was quite a distant drive at the other side of the harbor, and we didn't know the road. The taxi driver listened to where we needed to go, took a look at a map, and then, in order to pinpoint the route, decided to get in touch with the dispatcher. Aha, the driver was black – I forgot to point that out. And here, this young boy turned on the microphone and began to talk to the dispatcher – but not in English, in Swahili. From that point, the dispatcher responded to him in the same language. I personally took this as yet one more

proof of the actual multi-cultural nature of American society.

However, I'm getting distracted. Because we're talking about New York, that capital of the world, the city above all other cities, this Babylon by the Hudson, or by the East River, or by the sea – it all depends from which side you look at it.

I constantly looked at it from the south. Because from Philadelphia to New York it was something close to two hours – if you go by bus. It took a little longer to go by train, with a transfer in the city of Trenton – because I wanted to save a few dollars. (And here for the sake of truth I have to admit that Oksana and I drove to New York on the Acela Express, the tickets for which cost a bit more than ninety dollars. On the other hand the trip lasted just about forty minutes, had no stops, and had a clean, perfumed, polite and well-to-do clientele.

The trains from Philadelphia arrive at Penn Station, so we went to take a look at New York's other train station, Grand Central, separately. It's an immense and grand building, in which besides the ticket windows and exits to the platforms, there were innumerable stores, cafes, little restaurants, and an entire row of bazaar stalls with fish, ham, cheese, flowers, wines, and cigars – all of this certainly is striking. You also can't help but mention that unbelievable panorama of Manhattan

that opens up when the train, having passed through the city, starts off to the north in the direction of Boston: the skyscrapers pile up one over another, in the evening their windows, advertisements, and spotlights, and red safety lights all shine – the latter, it seems, are there for airplane pilots to see to avoid hitting them if they stray into the area.

Planes fly by really not very far away, just past Jersey City in the city of Newark where there is a big international airport. The flying corridor lies right above the highway, and when all those tons of metal suddenly rumble above your head, all of fifty meters above you, you get scared. In the airplane windows you can even see the faces of the passengers. On one of the turns of the highway a landing strip suddenly is right next to you, parallel to the highway, and the planes drop their heavy chassis onto the concrete runway beyond a chain link fence forty or fifty meters to your left. Apparently they're also going in the direction of Jersey City toward New York City. With their wide wings they, of course, wouldn't fit into the tunnel – because to get into Manhattan from Jersey you need to go through the Holland Tunnel. We all saw that in the Men in Black movie where Tommie Lee Jones turns on his turbo-charged engine in his supercar and drives off onto the side wall of the tunnel, then the ceiling, so he can make it to the exit quicker. Actually, in the tunnels – besides the Holland there's one more tunnel that

саним на щитах проханням до водіїв не змінювати смугу руху. Одного разу, вже виїжджаючи з Нью-Йорка у бік Філадельфії, ми наштотхнулись у тунелі на групу байкарів – чоловік зо двадцять. Вони поставили в одному з рядів свої мотоцикли „харлеї“, самі стояли группою, бородаті, у шкіряних куртках „косухах“, в шоломах, пускаючи по колу сигаретку. Того разу з нами їхав, здається, наш приятель Олько Лужницький з Філадельфії – і він, озирнувшись на байкарів, прокоментував їхню появу приблизно так: „Тут якщо хтось і викличе поліцію, приїде один екіпаж, двоє копів, і звісно ж, байкери їм навалляють. А доки ті викличуть підмогу, байкери накипають п'ятами. Їм на мотоциклах легше протиснутись між автами у тунелі.“

Тунель виводить до південної частини Мангетена, чи, як ще кажуть, Даун-тауна. Вже наприкінці перебування в Америці, я відкрив для себе так звані „Chinatown buses“. Вони, ці автобуси дійсно відходили з китайського кварталу Філадельфії, і йшли до китайської дільниці в Нью-Йорку. Подорож тривала близько двох годин, стільки ж, як і в автобусах мережі „Greyhound“, але ціна... „Сірий пес“ на сріблястою боці автобуса коштував 43 долари у два кінці, а китайці возили за \$20 – різниця більш ніж відчутна. (Проїзд потягом, з пересадкою в Трентоні обходився десь у 26 доларів, але подорож тривала понад три години).

Мангетен – як відомо, це серце Нью-Йорку. Острів, який тягнеться з півдня на північ, по вертикалі порізаний авеню, а по горизонталі – стрітами. Й ті, й інші мають номери (авеню, здається, є дванадцять, а вже стрітів – понаддвісті). Але крім них є ще Бродвей. Ця вулиця, наряду з Уолт-стрітом, стільки разів була саркастично оспівана радянськими пропагандистами, що опинившись на ній уперше, одразу й не доганяєш – і це Бродвей? Тоді чому ж тут не гримить джаз, не проходять численні демонстрації, білі поліціян-ти не лупцюють безневинних чорношкірих? І чому не видно жодного мільйонера з клинцюватою борідкою, у фраку й у циліндрі, чому він ніде не сидить на своєму великому мішкові з написом \$ 1000000000000, роздмухуючи вогонь збройних конфліктів, або просто так нагнітаючи міжнародну напруженість? Звичайна собі, доволі заможна вулиця, магазини й ресторани, люди ходять, внизу час від часу гримить сабвей. Але головна своєрідність Бродвею полягає у тому, що він перетинає острів навскоса. І саме ця нерівна, ламана діагональна лінія створює в місті гострі кути.

Ось нарешті я й наближаюся до того, про що хотів розповісти від самого початку, задля чого й розпочав цю розповідь. Наближаюся я до будинку, який, мабуть, відомий коли не всім, то багатьом. При цьому йдеться зовсім не про Емпайр Стейт Білдинг, і не про Крайслер Білдинг (особисто мені другий з на-

званих хмарочосів видається набагато красивішим), а про будинок, який і хмарочосом назвати можна тільки з певною натяжкою. Та все ж усі, кого я запитував, знали цей будинок, бачили його – або на листівках, чи в фотоальбомах, або він промайнув у кадрі американського або фільму. Це такий собі страшенно елегантний і своєрідний „будинок-прасочка“, розташований на розі Бродвею, Двадцять третьої стріт і П'ятої Авеню. Від НТШ до нього можна дійти хвилин за десять, максимум за п'ятнадцять, через Юніон Сквер, і далі на північ.

Тож цей будинок-праска має двадцять два поверхи – хіба це висота для Нью-Йорка? По нью-йоркськи він називається „Flatiron Building“, це щось таке, як „розпластаний“, розкачаний качалкою. Коли це 87-метрове чудо постало в місті на початку ХХ сторіччя (1902 року, якщо бути точним), про нього одразу ж було створено місцевий, локальний міф. Начебто через гостру конфігурацію носа цієї споруди побіля неї час від часу виникають різкі завихрення, які піднімають спідниці у дівчат і молодих жінок, якщо, звісно, ті там в той момент проходять. Цілі юрми молодих нью-йоркців годинами тинялися на п'ятачку перед будинком, чекаючи цього чарівного випадку – навіть поліція мусила їх інколи розганяти. (Мабуть, це траплялося тоді, коли знуджені юнаки, вирішивши не покладатися на неfortunну силу вітру, пробували самі зазирнути під спідниці перехожим дівчатам.)

carries the name of a president (Lincoln) – the traffic is really slow, a leisurely pace that is highlighted by placards on the walls requesting that drivers not change lanes. One time when we were driving out of New York in the direction of Philadelphia we stumbled across a group of bikers in the tunnel – about twenty of them. They stood up their Harleys on kickstands in a row and were standing around in a circle. They had beards, were in black leather jackets, wore helmets, and were sharing drags of a cigarette. That particular time our friend Olko Luzhnytsky from Philadelphia was riding with us – and he, on taking a look at the bikers, commented on them something like this: “Here if somebody calls the police, they’ll send one police car, two cops, and the bikers will knock them over. And by the time they call for backup, the bikers will take to their heels. On motorcycles it’s easier to squeeze through the tunnel in between the cars.”

The tunnel ends up at the southern part of Manhattan, or, as they say, Downtown. Already at the end of my stay in America I discovered the so-called “Chinatown Buses.” They, these buses actually departed from the Chinese neighborhood in Philadelphia, and went to the Chinese neighborhood in New York. The trip lasted about two hours, just about as long as the Greyhound buses took, but the cost... the “Grey Dog” on the silver side of the bus cost \$43 round trip, and the Chinese bus took you for \$20 – otherwise the difference

was unnoticeable. (Taking the train with a transfer in Trenton cost around \$26, but the trip lasted over three hours).

Manhattan – as everyone knows – is the heart of New York. The island, which stretches from the south to the north, is cut vertically by avenues, and horizontally by streets. And both have numbers (there are apparently twelve avenues, and over 200 numbered streets). But besides all that there is also Broadway. This street, next to Wall Street, was so sarcastically ridiculed by soviet propagandists, that the first time you find yourself on it, you don’t grasp it right away – and this is Broadway? Then why don’t they bang out jazz here, why aren’t all kinds of demonstrations going on, why aren’t there white policemen beating up on innocent blacks? And why can’t you see a single millionaire with a little wedge beard, in a top hat and tails, why isn’t he sitting on his big sack with \$1000000000000 written on it, fanning the flames of armed conflicts, or just creating international tension? It’s just your usual, quite prosperous street, stores and restaurants, people walk along it, below once in a while the subway thunders. But the main peculiarity of Broadway is in the fact that it divides the island sideways. And it is this uneven, broken diagonal line that creates sharp angles in the city.

Here finally I am drawing near to what I wanted to talk about from the very beginning, for the sake of which I began this story. I am drawing near to the building

that, perhaps, is known if not to everyone, then to many. Here I’m not talking about the Empire State Building, and not the Chrysler Building (personally to me the latter of these skyscrapers seems much more beautiful), but about the building that you can call a skyscraper only with a certain stretch of the imagination. Everyone I asked knew about this building, they had seen it – either in postcards or in photo picture books, or in scenes from American movies. This is the quite elegant and original “building-iron” that is located on the corner of Broadway, 23rd Street and Fifth Avenue. From the Shevchenko Scientific Society offices you can walk there in about ten minutes, fifteen at most, through Union Square and a little further to the north.

This building-iron has twenty-two floors – is this high for New York? In New York it’s known as the Flatiron Building, it’s as if it were flattened out by a rolling pin. When this 87-meter miracle arose in the city at the beginning of the twentieth century (1902 to be exact), a local urban myth was created about it right away. That is, as a result of the sharp configuration of the pointed nose of this building, from time to time sudden drafts are formed that lift up the skirts of girls and young women, if, of course, they are passing by at that time. Throngs of young New Yorkers used to gather at a little spot in front of the building, waiting for that magical occasion – even the police had to chase them away from

Навесні 2006-го я сидів на лавці під ого-рожею Медісон Сквер Парку, трохи нав-скоси від будинку-праски. Було сонячне пополудня, я саме збирався вже руша-ти додому, до Філадельфії, але вирішив спершу щось перекусити. У рестораничку „Wendy’s” я вибрав гарного гамбургера, а до нього ще й пляшку пива „Грольш”. Пиво мені дали в паперовому пакети-ку, рівно ж як і гамбургера. Проте після строгої квакерської Філадельфії, де пиво в кафешках не продається, Нью-Йорк все-одно здавався мені царством свобо-ди. Крім того, мене ніхто не знав у кільк-мільйонному місті (вірогідності, що сюди раптом забреде, наприклад, пані Лари-са Онишкевич з НТШ, була рівною ну-леві) – тож я собі спокійно присьорбував смачне (бо європейське) пиво, і зажо-вував котлетою в булці. Кілька поперед-ніх моїх приїздів до Нью-Йорка були не дуже вдалим – фасад, і разом з ним го-стрий ніс „Flatiron Building”-а були взяті у риштування, ще й запнуті темно-зеле-ною сіткою. Щось там, під тією сіткою ре-монтувалось, реставрувалось, може, під-клеювалась плитка, яка може відпасти не тільки в радянських та пострадянських будовах, а й у таких крутих будинках, як нью-йоркські. Та того разу будинок вже стояв у всій своїй красі – світла плитка, якою він облицьований, вигравала у про-менях сонця золотисто-піщаною барвою, небо над головою було майже безмар-ним. Будинок-праска летів над Мангете-ном, ніби корабель, розтинаючи гострим носом весняний вітер.

Після котрогось з останніх ковтків пива я перевів погляд на юрбу попід будинком. І мене раптово пронизав здогад – що на-віть якби тут зараз і утворилось якнай-сильніше завихрення, це не дало б жо-дних результатів. Жодної жінки чи дівчини у спідниці не було, не перебувало в моєму полі зору. Всі перехожі, особи обох ста-тей і всіх можливих людських рас були вбрані у джінси, або в штани. Поліціян-ти, які стояли на розі, мали на собі галі-фе й високі чоботи – якісь непрості були ті поліціянти. А жінки – жінки дійсно всі, до єдиної, були у штанях.

В моїй пуританській Філадельфії по ву-лицях хоча б час від часу ходили не-гритянки пенсійного віку в спідницях і капелюшках неймовірних хімічних, „кислотних” кольорів – салатових, цик-ламенових, блідо-рожевих. А на нью-йоркських вулицях не було навіть цих чорношкірих пань – хоча навряд чи я от-римав би найменше естетичне задово-лення, коли б раптом вітер підняв на мить їхні добротні, з підкладкою і оторочкою спідниці. Але їх не було, ні у спідницях, ні в штанях.

Пригадую, у ту мить я різко захотів до-дому. Не в Філадельфію, а саме додому – до Європи, до України. Тож я допив пиво, викинув пакета з порожньою пляшкою, і рушив у бік Пенсильванія Стейшен, до-жовуючи на ходу рештки гамбургера.

Олександр Ірванець

time to time. (Maybe this happened when bored young guys decided not to rely on the inopportune power of the wind, and they tried to peek under the dresses of the passing girls.)

In the spring of 2006 I was sitting on a bench by the fence of Madison Square Park, a little to the side of the building-iron. It was a sunny afternoon, I was just getting ready to setting off toward home, to Philadelphia, but decided first to get a bite to eat. I got a nice hamburger at Wendy’s with a bottle of Grolsch beer. They gave me the beer in a paper box along with the hamburger. After the stringent nature of Quaker Philadelphia, where they don’t sell beer in cafes, New York seemed to me to be an empire of freedom. Besides, no one knew me among the several million people of the city (the chance that suddenly, for example, someone like Laryssa Onyshkevych from the Shevchenko Scientific Society might suddenly wander out here to see me was almost nil) – so I peacefully sucked down the tasty (because it was European) beer, and guzzled the hamburger in the roll. Several of my previous trips to New York were not very successful – the facade, and together with it the sharp nose of the Flatiron Building were in scaffolding, and wrapped over in a dark green net. Something there underneath the netting was being repaired, restored, perhaps a slab was being glued back on, one that might have fallen not just in soviet and

post-soviet buildings, but even from one of these cool New York buildings. But this time the building was already standing tall in its beauty – a bright slab, with which it was faced, played in the rays of sun in golden sandy colors, the sky above was almost cloudless. The building-iron flew above Manhattan like a boat, cutting the spring air with its sharp nose.

After several of my last gulps of beer I turned my gaze to the throng by the building. And the thought suddenly came through to me that even if the strongest whirlwind would strike up right here, it would have no effect. There wasn’t a single woman or girl in a skirt in my field of vision. All the passers by, members of both sexes and all possible human races, were dressed in jeans or slacks. The police who were standing at the corner were wearing riding breeches and tall boots – these weren’t just ordinary policemen. And the women – really, all the women, were all in slacks.

In my puritan Philadelphia at least from time to time black women of retirement age walked along the streets in skirts and hats with unbelievably flamboyant, flashy colors – the color of salad, cyclamen, pale-pink. But on the New York streets you couldn’t find these kind of black ladies – though hardly would I have gotten the least aesthetic satisfaction if suddenly the wind would have lifted up their swanky dresses that were lined and with piping. But they weren’t there, either in skirts or in slacks.

I remember that right at that moment I abruptly felt like going home. Not to Philadelphia, but home – to Europe, to Ukraine. So I drank up the rest of the beer, tossed out the box with the empty bottle, and set off in the direction of Penn Station, chewing the rest of the hamburger as I walked.

Translated by Michael M. Naydan

Train Number Twenty from Kyiv to Mykytivka

Train #20 goes from Kyiv to Luhansk. I barely made the 6:35PM departure time after visiting with my good friends Mykola Riabchuk and his poet wife Natalka Bilotserkivets-along with one of my former students of Russian at Yale University, Monica Eppinger, whom I met at the Fulbright meeting in Kyiv. I took a wrong turn from the Vokzal Metro Station (probably partly the influence of a few glasses of cognac I had with the Riabchuks) and ended up at the local elektrychka train tracks.

I was a bit flustered when I realized I was in the wrong place. I asked an older woman in a black overcoat how to get to the intercity station.

“Where are you going?” she asked.
“To Horlivka”
“But what’s your destination station?”

I couldn’t remember that it was Luhansk at that moment. “Mykytivka’s the stop,” I managed to stutter out.
“That doesn’t help,” she answered again. “But you’ll want to go to the other station.” And pointed in that direction.
“Thank you,” I said and ran off.

I saw my train on the board. Train 20 on track 10. Thank God it wasn’t too far away. So I ran over to the steps and flew down them to the track. “Five minutes to spare by my watch,” I thought to myself.

“Where’s car #3?” I asked the first woman in uniform I could find as I looked at the ticket. She pointed left without saying a word. It was all poorly lit, gloomy and damp from a steady rain all day. The train was the standard green color it had been from Soviet times. If it ain’t broke, keep running it till it breaks down beyond repair seemed to be the motto of the country. The same goes for buses, trolleys, trams, cars, taxis, and planes. As long as it moves. I ran to the third car and the heavy-set woman told me I had passed my car. The first one must have been a dining car-I realized later when I was on the train.

I found the next car and the upper bunk-#22. Everything had a number in this country. My three traveling companions seemed harmless enough. A younger guy of about 20 who was sipping a beer. He had the top bunk position. A man of about 50 was in glasses and wearing a black Nike shirt with a swoosh on the left sleeve. I hated the swoosh and wouldn’t wear one if you gave it to me! Trendy brands, though, were the order and style of the day. The last person on the lower bunk was a woman of about 50 or so who politely said “good evening” when I entered the car. It turned out that she was married to Nike man. They barely said a word to one another during the rest of the trip. I was originally apprehensive about riding in a sleeping car with three strangers-that apprehension seemed unfounded now. The younger guy finished his beer and quickly returned

Потяг номер двадцять з Києва до Микитівки

Михайло М. Найдан

Поїзд №20 іде з Києва до Луганська. Я заледве встиг до відходу потяга о 6.35 пополудні, після бесіди з моїми добрими друзями Миколою Рябчуком та його дружиною-поеткою Наталкою Білоцерківцею. Їх я навідав разом з однією моєю колишньою студенткою в Єльському Університеті, Монікою Еппінгер, котру спіткав на зустрічі фулбрайтівців у Києві. Я звернув не в той бік від станції метро Вокзальна (частково в цьому винні були, напевне, ті кілька чарок коньяку, спожиті з Рябчуками), і опинився на приміському вокзалі, від якого відходять електрички.

Я трохи захвилювався, усвідомивши, що опинився не зовсім там, де слід. Тоді запитав у літньої жінки в чорному пальті, як мені дістатися до міжміської станції.

„Куди ви їдете?“ – спитала вона.
„До Горлівки“
„Але яка кінцева станція призначення вашого поїзда?“

На той момент, я не міг згадати, що це – Луганськ. „Мені до зупинки Микитівка“ – затинаючись, спромігся я.
„Це мені нічого не каже“, – знову говорила вона, – „Але мабуть вам треба на інший вокзал“. І показала мені напрямом. Я подякував і побіг.

Я побачив свій поїзд на табло: поїзд №20 на десятій колії. Дякувати Богові, це було не надто далеко. Отож я побіг до сходів та злетів ними до колії. „За моїм годинником, ще маю п’ять хвилин“, – подумав я.

„Де тут третій вагон?“ – спитав я, дивлячись на квиток, у першій ж жінки в уніформі, яка трапилась на моєму шляху. Не сказавши ні слова, вона вказала ліворуч. Платформа погано освітлювалась, було похмуро й сиро через дощ, який падав цілий день. Поїзд був того стандартного зеленого кольору, який зберігся ще з радянських часів. „Якщо не поламаний, то нехай їздить, аж поки зовсім не розвалиться“, – такий, здається, девіз цієї країни. Те ж саме правило діє для автобусів, тролейбусів, трамваїв, автів, таксі та літаків: нехай працює, доки рухається... Я побіг до третього вагона, і огрядна жінка сказала мені, що я проминув свій вагон. Перший був, напевне, вагоном-рестораном – збагнув я, уже сівши до потяга.

Нарешті я перейшов у наступний вагон і знайшов своє місце на верхній полиці – №22; в цій країні все має номер. Мої троє сусідів здавалися достатньо мирними. Молодий хлопець років двадцяти цмулив пиво. В нього теж була верхня полиця. Ще був чоловік років п’ятдесяти в окулярах та чорній футболці Nike з лейбою на лівому рукаві. Я ненавиджу брендові речі, і не носив би їх, навіть коли б мені подарували. Модні марки, втім, стали усталеним звичаєм та стилем сьогодення. Останньою сусідкою була жінка років п’ятдесят, яка ввічливо сказала „добрий вечір“, коли я зайшов до вагона. Виявилось, що вона дружина чоловіка у футболці Nike. Подружжя заледве перемовилося словом протягом решти поїздки. Спершу я боявся їхати в спальному вагоні з трьома не-

with another one. He asked me if I had a cigarette lighter. "No," I answered. I knew that smoking on the train was prohibited, so it was odd to me for the guy to ask for a lighter. I found out later that they use the lighters to open the top of the beer bottle. If the guy had asked for a bottle opener, like a good boy scout I had one of those in my bag. The young guy took the bottle to a small formica-topped table between the two lower bunks, struck the top again metal chrome trimming around the table and flicked it off. He slept soundly for the rest of the night after the second beer.

The lower bunk people read a book for an hour or so until they grew tired in the dim light, which was barely enough to read. Then they asked for a cup of tea. The woman asked for 3-4 slices of lemon. They ended up getting off fairly early in the train ride in Poltava.

The train was in decent condition. Virtually everything in the walls and ceiling were in a monotonous tan color, but clean. The pink curtains on the windows in the corridor outside the sleeping compartments had seen better days. You couldn't really see much of anything through the smudged and dusty windows except the occasional dim light of a railway station in what must have been godforsaken spots of the country.

The bathrooms on these trains are quite something else. The toilet is solid stainless

steel with a lever you press with your foot to release your bodily wastes downward and to the side of the tracks to fertilize the already fertile black earth, the famous chernozem of this breadbasket of Europe. I wondered if they allowed these kind of sanitary facilities in the European Union. The toilet itself was bulky and unwieldy - it reminded me of the soldered bolts on the Frankenstein monster's neck or maybe the rusted Tin Man's bolts from the Wizard of Oz - just not as shiny, but rather dulled by hundreds of thousands of gallons of uric acid and fecal matter that have passed through it. The floor of the bathroom begins to take on water as the night goes on and more and more people stumble over in the rocking train to use the facilities. You're not sure if people are just missing the mark (men of course, while standing) because of the train shaking back and forth in mid-uric stream, or whether it's the faucet in the sink spraying onto the floor when you press up on the nozzle to release water to wash your hands. If foreigners aren't told about pressing up on the nozzle, they panic into thinking the faucet is out of water or into thinking that the handles have been broken off. My friends had showed me the trick on my first overnight train ride from Kyiv to Lviv in 1993.

And all night long as the train lurches back and forth awakening you from unsound sleep, you hear the constant sloshing back and forth of everyone's mineral water bottle

in the compartment. It takes you a while to figure out what that was.

You look out of the window at 6:30AM. It's dawning but cloudy and monotonously gray. Your three traveling companions have disappeared-the Nike-shirted man, the sniffing woman, and the beer-drinking boy with short-cropped hair and a little tuft of hair at the front. There was another traveling companion who had taken the place of the boy-a young woman with really long hair and a cell phone. You remember her through a murky haze. Before she left she combed her hair out and made it into a ponytail that fell halfway down her back. You had hoped to talk to her a bit, but circumstances weren't quite right for a formal introduction in the murky pre-dawn gloom.

You notice the sign "SLAVA TRUDU" (GLORY TO LABOR) as you look out the window at an old Soviet factory with its roof caved in. You're going back in time to Soviet days the further on the train crawls. This is an industrial wasteland surrounded by impoverished villages with two-room hovels covered in asbestos panels on the roofs blackened from the elements. The asbestos would have been banned long ago from use in any other civilized part of the world.

The young woman combing her hair looked at your face as she came down from the upper bunk and exited for her stop. Her

знайомцями – зараз цей страх здавався безпідставним. Молодик допив своє пиво і швидко повернувся з наступним. Він запитав у мене, чи я не маю запальнички. „Ні“, – відказав я. Я знав, що курити в поїзді заборонено, тож мені було дивно, що хлопець спитав про запальничку. Пізніше я дізнався, що тут запальничками відкривають пиво. Коли б хлопець спитав мене про відкривачку, то, як всякий добрий бойскаут, я мав її в своїй сумці. Молодик підніс пляшку до невеличкого, покритого пластиком столика між двох нижніх полиць, зачепив кришку за хромований кант і зірвав її. Випивши друге пиво, він міцно проспав решту ночі.

Люди на нижніх полицях читали іще з годину, доки не втомилися від тьмяного світла, котрого заледве вистачало для читання. Потім вони замовили чаю. Жінка попросила 3-4 скибочки лимону. Вони зійшли відносно рано, в Полтаві.

Потяг був удоволі пристойному стані. Майже все на стінах та стелі було однотонного світло-коричневого кольору, однак чисте. Рожеві фіраночки на вікнах в коридорі ззовні спальних купе пам'ятали кращі дні. Через брудні запилені вікна не можна було розгледіти майже нічого, окрім поодиноких тьмяних ліхтарів на залізничних станціях у Богом забутих куточках країни.

Туалети в цих потягах – це окрема історія. Унітаз виконаний із суцільної нержавійки,

з важелем, який ви натискаєте ногою, аби випустити свої тілесні випорожнення вниз і вбік від колій, удобрюючи і без того родючу чорну землю, знаменитий чорнозем цієї хлібної скрині Європи. Мені цікаво, чи дозволяють подібне санітарне устаткування в Європейському Союзі. Туалет сам по собі був громіздкий і незграбний – він нагадав мені про паяні болти в шві Франкенштейнового монстра, чи, можливо, про іржаві болти Залізного Дроворуба з „Чарівника Смарагдового міста“ – вжене такий блискучий, а тьмяний від сотень тисяч галонів сечової кислоти та фекальних мас, які пройшли крізь нього. Ніч минає, щораз більше людей, спотикаючись в хиткому вагоні, підходять скористатися вигодами, і на підлозі туалету збирається вода. Невідомо, чи це люди не втрапляють в ціль (чоловіки, звичайно, навстоячки) хилитаючись разом з поїздом вперед-назад, намагаючись спрямувати сечовий струмінь; а чи це протікає кран в умивальнику, бризкаючи на підлогу, коли ви натискаєте насадку, аби потекла вода для миття рук. Іноземцям не кажуть про натискання насадки, і вони панікують, гадаючи, що в крані закінчилася вода, чи вважаючи, що в нього відламана ручка. Мої друзя показали мені цей трюк під час моєї першої нічної поїздки з Києва до Львова 1993-го року.

І всю ніч, поки поїзд хитається туди-сюди, уриваючи ваш неглибокий сон, ви чуєте постійний плюскіт мінеральної води в пляшках сусідів по купе. Вам потрібен певний час, аби здогадатися, що це за звук.

О 6.30 ранку ви визираєте з вікна. Сходить сонце, але ранок похмурий і монотонно сірий. Троє ваших сусідів зникли – чоловік, у Nike, жінка яка сопла, та хлопець, що пив пиво й мав коротку стрижку з невеликим чубчиком спереду. З'явився новий сусід, який зайняв місце хлопця – молода жінка зі справжнім довгим волоссям та мобільним телефоном. Ви пам'ятаєте її через тьмяну млу. Перед тим, як зійти, вона розчесала своє волосся, збрала його в хвіст, який спадає до середини її спини. Цікаво було б поговорити з нею трохи, але було не цілком доречно для формального знайомства у тьмяному досвітньому мороці.

Дивлячись з вікна на стару радянську фабрику з проваленим дахом, ви помічаєте гасло „Слава труду“. Що далі поїзд, то далі ви повертаєтесь в часі до радянських днів. Це індустріальне пустище, оточене збіднілими селами з двокімнатними халупками, покритими руберойдом, почорнілим від стихій. Цей матеріал був би заборонений до використання в будь-якій іншій цивілізованій країні.

Молода жінка, що розчісувала волосся, зиркнула на вас, спускаючись з верхньої полиці та прямуючи до виходу. Ваші погляди зустрілися на якусь мить. Вона моргнула і зникла. Проте вона дружньо підморгнула.

Поїзд погойдує вас, везучи до кінцевого призначення – до містечка, яке зветь-

eyes met yours for a second. A blink and she was gone. But it was a friendly blink. The train is rocking you to your final destination—the town called HORLIVKA in Ukrainian, and GORLIVKA in Russian. This Ukrainian “H” and the more guttural Russian “G” are a big difference between the two languages. The name reminds you of the word “horlytsia”—meaning turtledove. You found out later it was named after engineer Horliv/Gorliv who founded the mining and manufacturing center during one of the five-year plans. Piles of trash—plastic bottles and aluminum cans—line the roadside here and there about twenty meters from the tracks as you get closer to the station. Railroad tracks seem to be a universal sign of the lower, sometimes seedier side of life, for whatever reason. You’re too tired to really think about it. Though you didn’t sleep well, you slept well enough to open your eyes for a new day. It was going to be another gray one, but a new one just the same. Orange and tall clay bricks and sullied once orange stucco line the building’s wall closest to the tracks as the train slows to a halt. You find out you’re in Mykytivka, a part of Horlivka, but still twenty minutes by bus from a cleansing shower that you will appreciate beyond belief to shake off the road dust, to shave, and to have a cup of coffee before you give your lecture at the university.

Michael M. Naydan

ся „Горлівка“ українською мовою і „Горловка“ – російською. Ці звуки: українське „г“ і більш горлове російське „г“ – становить велику різницю між двома мовами. Назва нагадує вам слово „горлиця“. Згодом ви дізнаєтеся, що місто було назване на честь інженера Горлова, який заснував видобувний та виробничий центр під час однієї з п’ятирічок. Гори сміття – пластиківі пляшки та алюмінієві бляшанки встеляють узбіччя дороги там і тут на відстані двадцяти метрів від колії, сповіщаючи про ваше наближення до станції. Залізничні колії чомусь видаються всезагальним символом нижчої сторони життя, соціального дна. Ви занадто втомлені, щоби серйозно про це подумати. Хоча ви й спали не надто добре, проте проспали достатньо аби очі розплющилися назустріч денному світлу. Це буде черговий сірий день, та все ж це буде новий день... Помаранчева цегла і брудний, колись помаранчевий тиньк облицьовує стіни будинку, найближчого до колій; тим часом поїзд сповільнює рух і зупиняється. Ви з’ясуєте, що ви в Микитівці, районі міста Горлівки, всього лиш у двадцяти хвилинах їзди на автобусі від свого номера з душою. Ви не повірите, якою радістю буде для вас змити дорожній пил, поголитися та випити горнятко кави перед тим, як виступити з лекцією в університеті.

*Українською переклав
Олександр Ірванець*

Sevastopol Harbour

*„And the first place they sent me
was down to the sea
On board of a warship bound
for the Crimea
Three sticks in the middle all rolled
round with sheet
Faith! She walked through
the water without any feet
...
We fought at the Alma
likewise Inkerman
But the Rooshians they whaled us
at the Redan
While scaling the walls there
meself lost an eye
And a big Rooshian bullet ran off
with me thigh.“*

***“The Kerry Recruit,”
traditional Irish ballad, late 19th c.***

Standing upon the heights of the Redan Hill in Sevastopol, deleting the rusting Black Sea fleet in my mind’s eye and replacing it with the image of the British, French, and Ottoman armada that stood in its place a century and a half earlier, I was reminded of a family legend—one that held that I was not the first of my line to behold what the ancient Greeks had named the “Glorious Port.”

An impoverished fisherman’s son of fisherman’s sons in rural western Ireland, my four-times great-grandfather Charles Tuohy found himself—as the story goes—sitting in

Севастопольський порт

Із пагорба головної фортеці Севастополя я бачив не іржавий флот у гавані, а велику армаду, таку, як і сто п’ятдесят років тому, коли тут воювали британські, французькі, турецькі та російські військово-морські сили. Раптом ягадав: у родині переповідали про те, що й мої предки з Тугі були колись у цьому порту, який давні елліни називали „гаванню слави.“

Якось у сільській таверні до мого прапрапрадіда Чарльза Тугі, потомственного рибалки-бідняка, підійшло двоє незнайомців, що розмовляли з дивним акцентом. Запропонували випити. На дні кухля „Гіннеса,“ яким його пригостили, була монетка з портретом короля Британії. Випивши напій, він офіційно (щоправда, не усвідомлюючи цього), вступав до королівської армії.

І через кілька місяців Чарльз уже перебував в епіцентрі великого бою у Севастополі, воюючи за чужу країну, якої він зовсім не розумів і не знав! Попри все вдалося вижити. До Ірландії він повернувся зовсім іншим: розчарованим і розлюченим. Гіркий досвід відбив будь-яке бажання виїздити за кордон. Так моя родина засвоїла урок: ніколи не вірити можновладцям, бо вони завжди байдужі до інтересів простих людей.

the local tavern one evening when two unusually-dressed gentleman speaking in a strange accent offered him a pint. He thought nothing of it and quickly drained the glass—only to find pressed to his lips a small coin with the effigy of His Majesty William IV. Unaware of this particular recruiting tactic, by taking “the King’s shilling,” Charles had just enlisted in the British Army.

Not too long afterwards, he found himself at the siege of Sevastopol, key to victory in the great Crimean War being waged to test the imperial ambitions of Britain, France, and Russia, as well as nascent Italy and dying Ottoman Turkey. To Charles, however, a grand epic it was not. Fighting for a country not his own, in a war whose causes were to him unknown, in a country alien and far from home, he tried only to survive—and, unlike the unfortunate hero of “The Kerry Recruit,” did so unscathed. Yet all the same, he returned home an embittered man, one for whom the foreign—whether British or Russian—was to be feared, not befriended.

Five generations later, I had rather more luck than my ancestor attaining the heights of Sevastopol, having cruised across the harbour for the equivalent of that fateful shilling. Yet, just as he did, I arrived to a city still very much playing host to great powers hunched over a geopolitical chessboard. From Ukrainian sailors sneaking out at night to replace the Russian

tricolour with their own blue and gold banner on the port’s disputed lighthouse, to American sailors struggling to unload their humanitarian cargoes nearby in support of military exercises, to Russian sailors providing a dutiful audience for Moscow’s mayor inaugurating a “cultural center” near their base, here the first-line pawns of multiple nations are still being sent to capture this yet-important square.

Yet, very much like my ancestor, I felt myself to be amidst a conflict not my own, in a country not my own—quite unlike my experiences elsewhere in Ukraine. Whether in the looks of horror on the faces of (the neo-Stalinist) Natalia Vitrenko Bloc agitators for declining to vote in their “referendum” (I was told to “do my sightseeing and get out”), or in the drunken threats of physical harm from locals for failing to correctly answer the challenge “Are you Russian or aren’t you?” it was clear that this was a town with anger, if not ammunition, directed towards its foreign visitors.

Returning from Sevastopol’s heights, however, I was not so embittered as my ancestor. Of course, the geopolitical tensions I witnessed in Crimea continue—but hope exists as well on the peninsula due to one other group of locals: the youth. At a multi-day, student-organized conference on “Ukraine’s National Interests,” the young people of Crimea calmly and professionally worked to develop independent answers

to the strategic questions facing their region—in an eager, innovative, and open manner refreshingly free of the cold zero-sum logic that has so often characterized local history. Though they were certainly of differing opinions regarding, for example, the desirability of friendship with Ukraine’s northeastern neighbour, I saw in these students not the spirit of Crimean War soldiers, but of their fellow citizens who had earlier filled the revolutionary Maidan.

It is certainly true that the peninsula will remain centrally important so long as there are states with the capacity to act in favour of their interests. Yet, with each passing generation, interests can change—whether among the men of my own family, who seek rather than fear foreign shores, or among states, which can find friends where there were previously only foes. And so, interacting with the young faces of Sevastopol gives me hope—that this glorious harbour will in the future not be a prize to be seized or a fortress to be defended, but a window of openness and opportunity to and for the wider world that glimmers West across the sea.

Emmet Touhy

Те, що я побачив у Севастополі, було не схожим на розповіді мого предка. Я не спостерігав за військовими діями, а споглядав ситуацію, коли великі держави дбали насамперед про свої стратегічні інтереси. Севастополь уже вкотре став шахівницею, і на цій „дошці розваг” великі держави керували своїми пішаками: вперед і назад, туди і сюди – до маяка в гавані, на який претендують і Росія, і Україна; до порту Феодосія, де американський флот не міг розвантажитися минулого року; до міських вулиць, по яких ходили моряки обох країн.

На вулицях Севастополя я вперше за півроку в Україні відчував себе чужинцем. І люди довкіл сприймали мене за іноземця. Це відчувалося у сповнених жаху поглядах членів блоку Наталії Вітренко, коли я відмовлявся голосувати на їхньому „референдумі” проти Заходу, а ще у п’яних погрозах місцевих молодиків, яким я не зміг „правильно” відповісти на запитання „Вы русский или нет?”. Севастополь раптом нагадав мені, що я перебуваю далеко від домівки, всередині іноземного конфлікту.

Але, повертаючись із Криму, я не був таким розчарованим, як мій предок. Відчув: хоча геополітичні розваги продовжуються, але це ненадовго. У Сімферополі витав дух не кримської війни, а Майдану.

Я відвідав конференцію „Національні інтереси України”, організовану студента-

ми. Її учасниками були міжнародні й українські фахівці, урядовці. Там я побачив нащадків російських вояків і депортованих кримських татар, тих, хто шукав відповіді на найважливіші питання сучасної України. Вони працювали чесно і серйозно, без зайвої риторики.

Незважаючи на те, що їхні погляди на міжнародні відносини з Росією не збіглися, я відчув у них частку духу, започаткованого Майданом – бажання творити нове майбутнє.

Отже, поїздка до Криму змінила мої погляди. І, тим більше, вони відрізнялися від поглядів мого предка. Звісно, геополітична роль півострова не зменшуватиметься, бо проблеми між державами залишилися. Але інтереси держав можуть змінитися. Після розмов із молодими розумними учасниками конференції у мене з’явилась надія. Сподіваюсь, що севастопольська гавань не буде трофеєм, який завойовуватимуть, чи фортецею, яку треба захищати, а стане відчиненим вікном, і через нього осягатимуть широкий світ – на Заході, за сонячним морем.

Emmet Tuzi